

Toshkent davlat yuridik universiteti Xorijiy tillar kafedrasida katta o‘qituvchisi Usarova Dildora Abduazizovnaning 2024-yil 4-avgustdan 31-avgustgacha Buyuk Britaniyaning Norvich shahrida joylashgan “Norvich til ta’limi instituti” (NILE)da ilmiy stajirovkasi

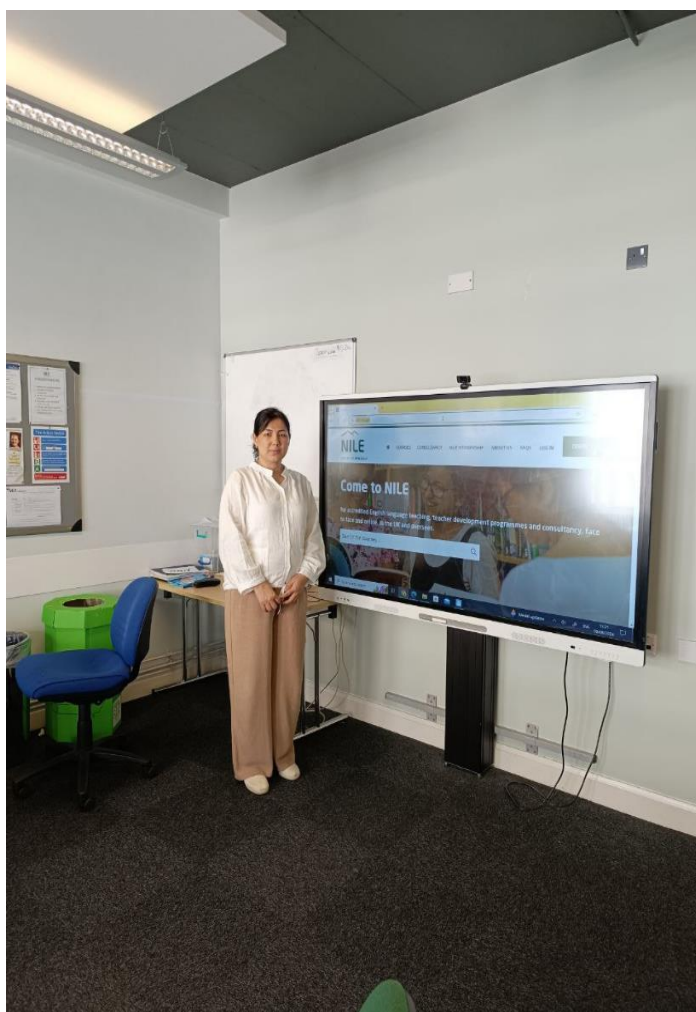
HISOBOTI

2023-yilda O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi qoshidagi Innovatsion rivojlanish agentligi yosh olimlarni xorijiy ilmiy tashkilotlarga qisqa muddatli stajirovkalarga jo‘natish maqsadida tanlov tashkil etdi. Men ushbu tanlovda ishtirok etib, muvaffaqiyatli tarzda g‘olib bo‘ldim. Natijada, 2024-yilning 4-avgustidan 17-avgustiga qadar Buyuk Britaniyaning Norvich shahrida joylashgan "Norvich Til Ta’limi Instituti" (NILE) da 28 kun davomida ilmiy stajirovka o‘taydigan imkoniyatga ega bo‘ldim.

Stajirovkaning birinchi kunida men institutning yuqori lavozimli rahbarlari va jamoasi bilan tanishdim. Institut direktori Tom Kiddle, direktor o‘rinbosari Mike Riley,

va xodimlar Lucy Oram, Maria Heron, Miriam Anderson hamda Susi Pearson bizga institut faoliyati, uning ta'lim berish usullari va ilmiy yo'nalishlari haqida keng ma'lumot berdilar. Shuningdek, to'rt haftalik stajirovka davomida amalga oshiriladigan vazifalar va tadqiqot rejasi tuzildi. Ushbu stajirovka menga zamonaviy til o'qitish metodlari, o'quv jarayonlarini tashkil etish bo'yicha chuqur bilim olish va xalqaro tajribaga ega bo'lish imkonini berdi.

Dastlab, institutning o'quv jarayonlari, ya'ni talabalarning bilim olish jarayoni qanday tashkil etilgani, auditoriyalarning zamonaviy talablarga javob berishi, o'qituvchi va ingliz tili mutaxassislariga yaratilgan sharoitlar haqida batafsil ma'lumot olindi. Shuningdek, ta'lim sifatini oshirish va ilmiy tadqiqotlar sohasida olib borilayotgan ishlar, professor-o'qituvchilarning ilmiy faoliyati va ularning bu boradagi yutuqlari bilan yaqindan tanishildi. Bu jarayonlar institutning ta'lim tizimini chuqurroq anglash va unda olib borilayotgan ilmiy izlanishlarni o'rganishga xizmat

qildi.

Stajirovka davomida "Language Improvement for Teachers" kursida qatnashdim va kursni muvaffaqiyatli tamomlanganimdan so'ng sertifikat bilan taqdirlandim. Ushbu kursda yetakchi mutaxassislar Chris Rose va Claudia Ferradas tomonidan o'quv mashg'ulotlari tashkil etildi. Kurs mobaynida ta'lim sohasidagi turli metod va usullar o'rganilib, ularni dars jarayoniga qanday samarali tatbiq etish mumkinligi muhokama qilindi. Shuningdek, ta'limda foydalaniladigan zamonaviy texnologiyalar bilan

yaqindan tanishilib, ularni amaliyotda sinab ko‘rish imkoniyati berildi. Ayniqsa, ingliz tilini o‘qitishda qo‘llaniladigan yangi pedagogik yondashuvlar, zamonaviy metodlar hamda dars jarayonida ulardan foydalanish bo‘yicha keng qamrovli amaliy mashg‘ulotlar tashkil etildi. Bu jarayonda o‘qituvchilarga ingliz tilidagi og‘zaki nutqni rivojlantirish, dars davomida o‘quvchilarning til ko‘nikmalarini takomillashtirishga qaratilgan samarali usullar o‘rgatildi va bu yondashuvlar qanday qilib ta'lim jarayonida muvaffaqiyatli qo‘llanishi mumkinligi amaliy misollar orqali ko‘rsatildi.

Rejaga asosan, stajirovkaning ikkinchi bosqichida “English for Specific Academic Purposes” kursida ishtirok etdim, va bu kurs ingliz tilini akademik maqsadlarda o‘qitishga qaratilgan edi. Kursni tajribali o‘qituvchi Liza Mann olib bordi, u darslarda akademik tilni o‘rganishning turli metodlari, jumladan, CLIL (Content and Language Integrated Learning) va PBL (Project-Based Learning) kabi zamonaviy usullarni qo‘lladi. Mashg‘ulotlar jarayonida o‘qish, yozish, tinglash va gapirish kabi til ko‘nikmalarini rivojlantirishning ahamiyati alohida ta'kidlandi. Shuningdek, ilmiy maqolalarni tahlil qilish va insho yozishda foydalaniladigan akademik til strukturasi haqida chuqur bilimlar berildi. Bu kurs ilmiy tadqiqotlar uchun muhim bo‘lgan lingvistik va kommunikativ ko‘nikmalarni yanada mustahkamlashga yordam berdi.

Claudia Ferradas boshchiligida kutubxonada ingliz tilini o'rganish va o'qitish jarayonlarini yanada boyitishga qaratilgan amaliy mashg'ulotlar o'tkazildi. Ushbu mashg'ulotlar davomida o'quvchilar va o'qituvchilar turli xil adabiyot va materiallar bilan chuqur tanishishdi. Xususan, ingliz tili bo'yicha ilmiy va badiiy asarlar, darsliklar hamda qo'llanmalar o'rganildi. Ishtirokchilar bu jarayonda adabiyotlarning tahliliy ko'nikmalarini rivojlantirishga katta ahamiyat qaratishdi, bu esa ularga nafaqat til bilimlarini kengaytirishga, balki turli madaniy kontekstlarni anglashga ham yordam berdi. Tadbir davomida turli janrlarga mansub asarlar o'rganilib, ularning tildagi ifoda uslublari, mazmuni va kommunikativ ahamiyati yuzasidan muhokamalar olib borildi. Bu mashg'ulotlar nafaqat ingliz tilini o'rganish uchun yangi usullarni sinab ko'rish imkonini berdi, balki o'quvchilarga o'z mustaqil fikrlash va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga ham ko'maklashdi. Mashg'ulotlar jarayonida o'qituvchilar ham o'z tajribalarini almashib, yangi pedagogik yondashuvlarni tatbiq etish imkoniyatini qo'lga kiritishdi.

Kurslar muvaffaqiyatli yakunlanib, qatnashchilarga tegishli sertifikatlar topshirildi. Stajirovka davomida ilmiy faoliyatni samarali olib borish uchun institutning elektron kutubxonasi va ilmiy ma'lumotlar bazalari bilan yaqindan tanishildi. Ushbu resurslar orqali tadqiqot mavzusi bilan bog'liq bo'lgan qator ilmiy adabiyotlar chuqur o'rganildi. Bu adabiyotlar asosida dissertatsiyaning muhim paragraflari ishlab chiqildi va mavzu yuzasidan zarur ma'lumotlar ilmiy jihatdan tahlil qilindi. Shuningdek, Norvich shahrida joylashgan The Forum markaziy kutubxonasi va Norvich til ta'limi institutining kutubxonalarida olib borilgan izlanishlar natijasida talabalarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan bir qator ilmiy va amaliy adabiyotlar bilan tanishildi. Ushbu adabiyotlar dissertatsiyaning uchinchi bobini boyitishga xizmat qildi. Xususan, "Talabalarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish samaradorligi" bo'yicha yig'ilgan ma'lumotlar asosida qo'shimchalar kiritilib, tadqiqotning yakuniy bosqichlari muvaffaqiyatli tugallandi. Shu tariqa, dissertatsiya bo'yicha to'plangan materiallar ilmiy jihatdan puxta asoslangan holda bayon etildi.

"Language Improvement for Teachers" va "English for Academic Purposes" kabi malaka oshirish kurslari talabalarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Bu kurslar o'qituvchilarga tilni o'rgatishning samaradorligini oshirish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni yetkazishga mo'ljallangan. Xususan, o'qituvchilar ushbu kurslar davomida o'z nutqiy ko'nikmalarini yaxshilab, tilning turli xil registrlarida muloqot qilish imkoniyatini o'rgangan holda, talabalarga qanchalik to'g'ri va aniq muloqot qilishni o'rgatishadi.

"Language Improvement for Teachers" kurslari o'qituvchilarning o'zlari foydalanadigan tildagi aniqlik va ravonlikni oshirishga qaratilgan bo'lib, bu esa talabalarni ilmiy va akademik muloqotga tayyorlashda muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilar malaka oshirish davomida kommunikativ yondashuvlarni o'zlashtirib, o'quvchilarga tilni real hayotda qo'llash imkoniyatini beruvchi mashg'ulotlarni tashkil qilishni o'rganadilar.

"English for Academic Purposes" kurslari esa talabalarning akademik sohada muvaffaqiyatli bo'lishlari uchun zarur bo'lgan nutqiy va yozma kompetensiyalarni rivojlantirishda muhimdir. Bu kurslarda o'qituvchilar ilmiy maqolalar yozish, akademik prezentatsiyalar qilish va muhokamalarda qatnashish uchun zarur bo'lgan til ko'nikmalarini o'quvchilarga o'rgatish usullarini o'rganadilar. Shu bilan birga, talabalarning fikrlarni aniq ifodalash, dalillarni keltirish va ilmiy tilda muloqot qilish qobiliyatlarini shakllantirishga yordam beradi.

Mazkur kurs til o'rganuvchilarning akademik sohadagi nutqiy ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, bu ko'nikmalar ilmiy tadqiqotlar, seminarlar, taqdimotlar va yozma ishlarni muvaffaqiyatli bajarishda muhim hisoblanadi. Kursning asosiy yutug'i shundaki, u o'quvchilarga maxsus leksik birliklar va grammatik strukturalarni egallash imkonini beradi, bu esa aniq va tushunarli akademik nutq shakllantirishga yordam beradi.

ESAP doirasida talabalarga akademik yozuvlar, ilmiy maqolalar tayyorlash, dalillarni mantiqiy ravishda taqdim etish va mavzuni chuqur tahlil qilish uslublari o'rgatiladi. Shuningdek, talabalarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi muloqot va tinglab tushunish texnikalari ham muhimdir. Ushbu kurs nafaqat til o'rgatish, balki talabalarning muloqot madaniyatini shakllantirishga va ularni global ilmiy hamjamiyatda samarali ishtirok etishga tayyorlashga yordam beradi.

Shu bilan birga, kursning boshqa foydali jihatlaridan biri – talabalarning mustaqil fikrlash, mavzu yuzasidan tahliliy yondashuvni shakllantirish va chuqur ilmiy izlanishlar olib borish ko'nikmalarini mustahkamlashidir.

"English for Specific Academic Purposes" (ESAP) va "Language Improvement for Teachers" (LIFT) o'quvchilar va o'qituvchilar uchun til o'rganish va takomillashtirish jarayonida ilmiy va amaliy asoslarni mustahkamlaydi. ESAP kursi talabalarning akademik va kasbiy sohadagi til ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, ularni maxsus maqsadlarga mo'ljallangan tilni o'zlashtirish va ilmiy kommunikatsiyani samarali amalga oshirishga tayyorlaydi. Ushbu kurs ilmiy materiallar bilan ishlash, aniq sohalar uchun maxsus terminlarni o'rganish, og'zaki va yozma ravishda akademik muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

ESAP kursi men olib borayotgan ilmiy tadqiqot uchun ayniqsa ahamiyatli, chunki u talabalarning maxsus sohalar bo'yicha bilim va nutqiy kompetensiyalarini

rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu kurs orqali talabalar o'z sohalariga oid aniq va ilmiy asoslangan nutq qilishni o'rganadilar, bu esa ularning ilmiy diskussiyalarda ishtirok etish imkoniyatlarini kengaytiradi.

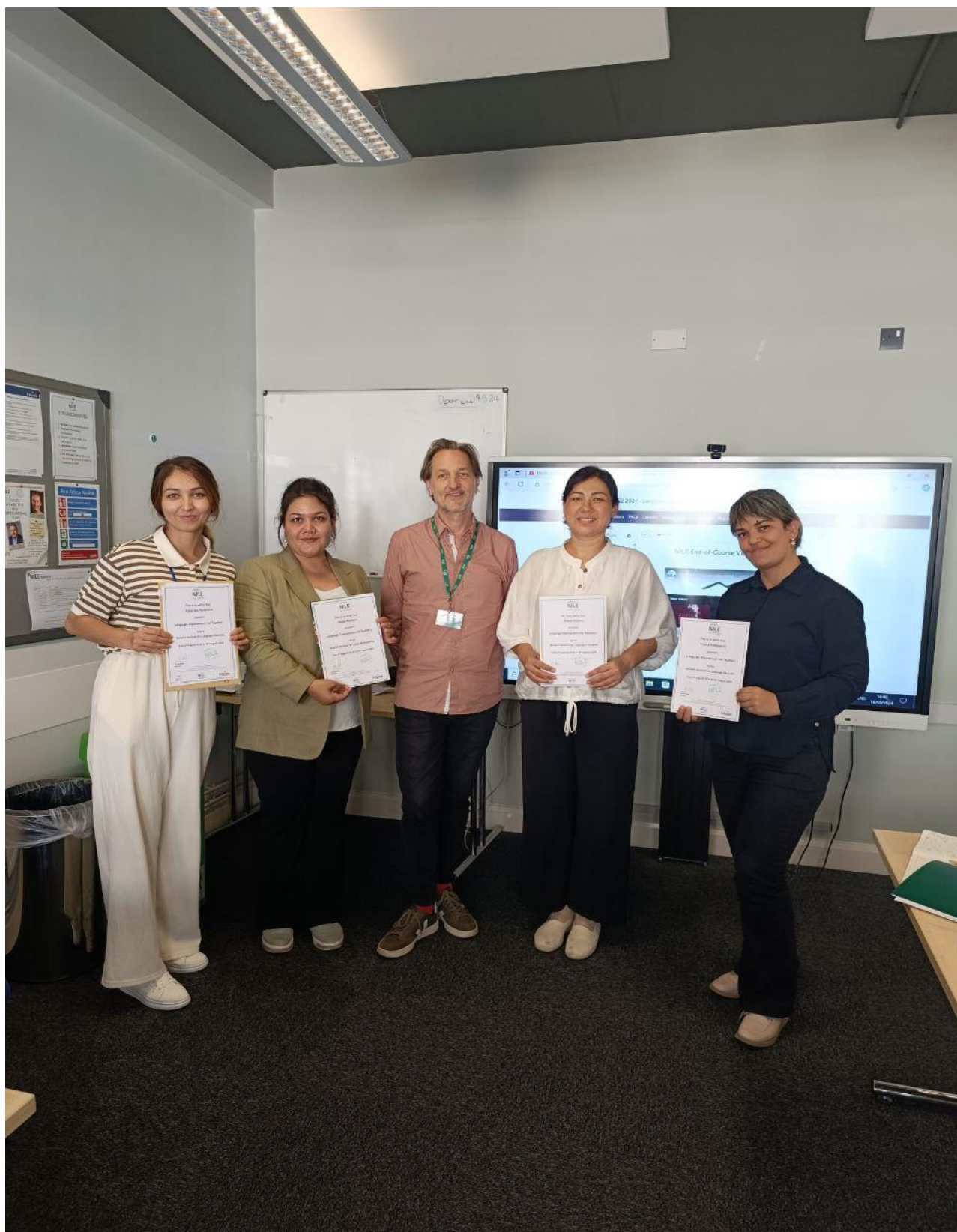
Boshqa tomondan, LIFT kursi o'qituvchilarning til ko'nikmalarini takomillashtirish va ularni zamonaviy o'qitish metodikalariga moslashtirish uchun mo'ljallangan. Mening tadqiqotimda LIFT kursi o'qituvchilarning o'quvchilarga ta'lim berishda kommunikativ va innovatsion metodlardan foydalanish malakalarini rivojlantirishga qanday ta'sir qilishini o'rganish muhim o'rinni egallaydi. Bu kurs orqali o'qituvchilar nafaqat o'zlarining til bilimi darajasini oshiradilar, balki o'quv jarayonida zamonaviy yondashuvlarni qo'llash imkoniyatlarini ham kengaytiradilar.

ESAP va LIFT kurslarining tadqiqotimdagi o'rni, ularning talaba va o'qituvchi kompetensiyalarini oshirishga qaratilgan bo'lib, bu metodikalar ta'lim sifatini yaxshilashda muhim omil sifatida qaraladi.

"English for Specific Academic Purposes" (ESAP) va "Language Improvement for Teachers" (LIFT) kurslari mening tadqiqotimda, xususan, talabalarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishda muhim hissa qo'shdi. ESAP kursi orqali talabalar maxsus akademik va kasbiy maqsadlar uchun zarur bo'lgan lingvistik vositalarni o'zlashtirib, ilmiy muloqotda aniq va to'g'ri nutq qilish ko'nikmalarini shakllantirdilar. Bu, o'z navbatida, talabalarning og'zaki va yozma nutq qobiliyatlarini sezilarli darajada yaxshiladi.

ESAP kursi ilmiy atamalarni to'g'ri qo'llash, grammatik tuzilmalarni to'g'ri ishlatish va o'z fikrlarini aniq ifodalash imkonini yaratdi, bu esa mening tadqiqotimda asosiy maqsad bo'lgan nutqiy kompetensiyalarni oshirishga xizmat qildi. Kurs davomida o'rgatilgan maxsus terminologiya va mavzuga doir ilmiy materiallar bilan ishlash ko'nikmalari talabalarni muloqot qilish va fikr almashish jarayonida ishonchli va professional bo'lishiga yordam berdi.

LIFT kursi esa o'qituvchilarning til o'rgatish bo'yicha malakasini oshirishda va innovatsion metodlardan foydalanishda yordam berdi. Ushbu kurs talabalarning nutqiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash uchun samarali usullardan qanday foydalanish kerakligini o'rgatdi. Natijada, LIFT kursi o'qituvchilarga zamonaviy va kommunikativ

metodlardan foydalangan holda talabalarni rag'batlantirish va ularning muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishda yordam berdi.

Ushbu kurslar mening tadqiqotimda nazariy asos va amaliy vosita sifatida ishtirok etib, nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasini samarali takomillashtirishga imkon berdi.

Stajirovka rejasiga muvofiq, asosiy mashg'ulotlardan tashqari, bir qator madaniy tadbirlarda faol ishtirok etildi. Ushbu tadbirlar doirasida Norvich shahri bo'ylab qiziqarli ekskursiyalar tashkil etildi va shaharning turli muzeylariga sayohatlar amalga oshirildi. Norvichning tarixiy diqqatga sazovor joylari bilan tanishish, shahar madaniy hayotini o'rganish imkoniyati yaratildi. Ayniqsa, dam olish kunlarida institut tomonidan Kembrij shahriga maxsus sayohat tashkil etildi. Ushbu sayohat davomida dunyoga mashhur Kembrij universiteti haqida batafsil ma'lumotlar berildi. Kembrij universitetining boy ilmiy va madaniy merosi bilan yaqindan tanishildi, shuningdek, universitet tarkibiga kiruvchi 32 ta turli kollejlar, ularning o'ziga xos tarixi va faoliyati haqida batafsil ma'lumot olindi.

Bundan tashqari, stajirovka doirasidagi tadqiqot ishlarini yakunlash bo'yicha yakuniy hisobot tayyorlanib, institut rahbariyatiga taqdim etildi. Hisobotda stajirovka davomida erishilgan yutuqlar, o'rganilgan bilim va ko'nikmalar, shuningdek, kelajakdagi ilmiy faoliyat uchun muhim xulosalar o'z aksini topdi. Stajirovka muvaffaqiyatli yakunlanganidan so'ng, qatnashuvchilarga rasmiy sertifikatlar taqdim etilib, dastur rasmiy ravishda yakunlandi.

Tadqiqotchi

D. A. Usarova

**Ilmiy ishlar va innovatsiyalar
bo'yicha prorektor**

B. K. Xodjayev